

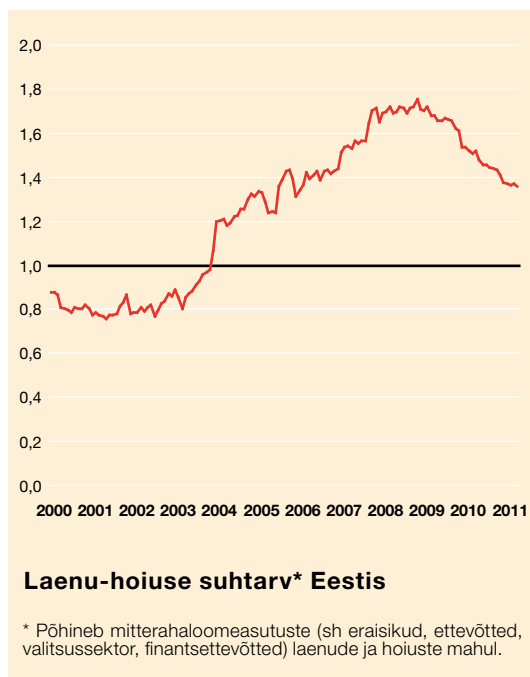
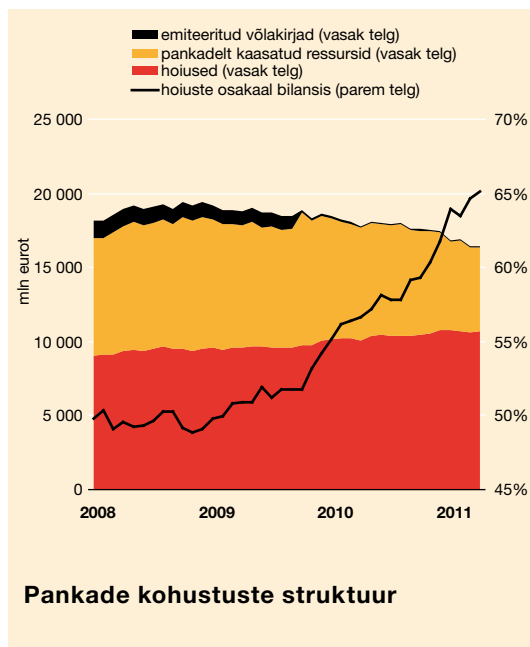
PANKADE LAENUPAKKUMIST MÕJUTAVAD TEGURID

Pankade rahastamisvõimalused

Eestis tegutsevate pankade kohustustest moodustavad suurema osa mittefinantssektori **hoiused**, mille maht ulatus 2011. aasta aprilli lõpus ligi 11 miljardi euroni. Hoiusemahu kasv on eraisikute ja ettevõtete ettevaatliku finantskäitumise tõttu olnud viimastel aastatel suhteliselt kiire. Samal ajal kui reaalsektori laenu- ja liisingumaht on alates 2008. aasta sügisest kahanenud 15%, on hoiused kasvanud ligi 13%. Selline areng on võimaldanud pankadel maksta tagasi emapankadelt kaasatud vahendeid, mistõttu hoiuste osakaal pankade võlakohustustes suurenes aprilli lõpuks aastatagusega võrreldes 9 protsendipunkti võrra 65%ni.

2008. aasta sügiseks 1,75ni kerkinud laenuhoiuse suhtarv taandus aprilli lõpuks 1,4 tasele. Vaatamata pankade finantsvõimenduse suhteliselt kiirele vähenemisele, on laenu-hoiuse suhe Eestis võrreldes teiste Euroopa riikide vastavate näitajatega endiselt küllaltki kõrge. Suhteliselt suurt erinevust riikide vahel põhjustab nende erinev finantssektori struktuur (nt erinevad eluaseme finantseerimise skeemid). Seega, kuigi jaehoiuseid tähtsustatakse pärast langust olulise rahastamisallikana kõikjal Euroopas, ei pruugi selle näitaja tase igal üksikul juhul peegeldada pankade vajadust või soovi senist rahastamisstruktuuri märkimisväärselt muuta või finantsvõimendust vähendada. Seetõttu ei peeta ka Eesti üksuste näitajate praegust taset emapangagruppide strateegias laenuportfelli kasvu piiravaks teguriks.

Samas tuleb silmas pidada, et pankade rahastamisstruktuur on muutunud tasakaalukamaks suuresti laenuportfelli kahanemise tulemusel. Isegi kui laenuportfelli maht ei taastu kiiresti, püsib suhteliselt suur erinevus laenu- ja kaasatud hoiuste vahel. See rahastamislohe koos vajadusega kindlustada pankadele piisav kapital seob Eestis tegutsevaid panku tihe-

* Põhineb mitterahaloomesutuste (sh eraisikud, ettevõtted, valitsussektor, finantsettevõtted) laenu- ja hoiuste mahul.

dalt nende emapankadega. Eestis tegutsevate **emapangagruppide** kasumlikkus ja kapitaliseeritus on teiste Euroopa pankadega võrreldes heal tasemel ning finantsturud on hinnanud neid vähemriskantseks. See on taganud emapankadele võimaluse saada finantsturgudelt vahendeid piisavas mahus ja suhteliselt stabiilse hinnaga.

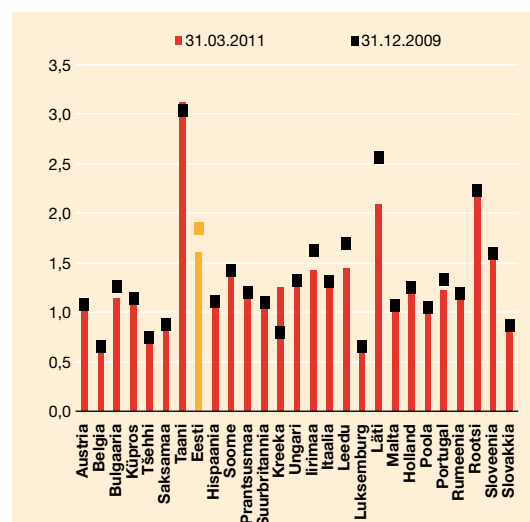
Kuna Rootsi pangagruppide rahastamine on küllaltki turukeskne ning jaehoiuste osakaal on väiksem kui Euroopas keskmiselt, siis on finants-turgudel valitsevatel hoiakutel suur roll pankade laenuvahendite kättesaadavuse ja hinna kujunemisel.¹ Rootsi pankade kaetud võlakirjade intressimäärad on intressikõvera muutuse tõttu 2010. aasta sügisega võrreldes tõusnud, kuid erinevus valitsusvõlakirjade tulumääraga ei ole muutunud või on 2011. aasta kevadel isegi pisut vähenenud, peegeldades Rootsi pankadele antud riskihinnangute stabiliseerumist.

Rahvusvaheliste intressimäärade areng mõjutab ka Eestis tegutsevate pankade **rahastamise hinda**. Kui 2010. aasta lõpuks alaneks pankade võlakohustuste (sh hoiused ja pankadelt kaasatud ressursid) intressimäär 1,1%ni, siis 2011. aasta aprilli lõpus tõusis see eelkõige pankadelt kaasatud vahendite hinna, aga ka pisut kõrgema hoiuseintressimäära tõttu 10 baaspunkti võrra 1,2%ni. Enamikus laenulepingutes viitintressina kasutatud EURIBOR suurenes samal ajal 37 baaspunkti võrra. Kasvanud intressivahe aitab vähendada survet uute laenu intressimarginaalile.

Pankade laenupakkumise võime

Pankade keskmine **kapitali adekvaatsus** oli 2011. aasta märtsi lõpus konsolideeritud tasandil 16,9%, kusjuures esmaste omavahendite suhtarv oli 13,4%. Eesti Panga prognoosi kohaselt võib eeldada kapitaliseerituse tugevnemist, kuna

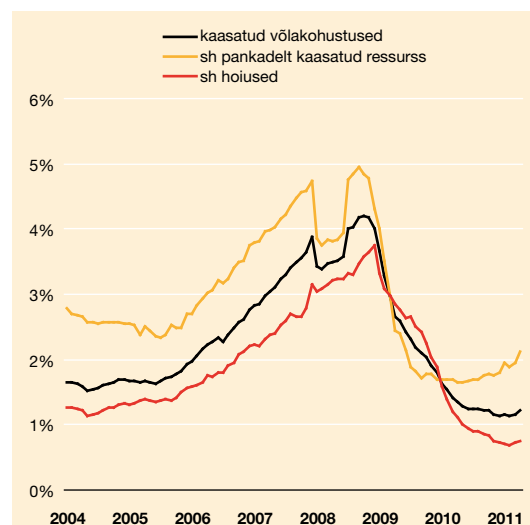
¹ Vt emapankade rahastamise riskide kohta Finantsstabiilsuse Ülevaade nr 1/2011.

Laenu-hoiuse suhtarv* Euroopa Liidu riikides

* Põhineb mitterahaloomeesutuste (v.a keskvalitsus) laenu- ja hoiuste mahul.

Allikad: Euroopa Keskpank (mitterahaloomeesutuste statistika), Eesti Pank

Pankade kaasatud ressursside keskmine intressimäär

kasumlikkus kasvab jätkuvalt ning laenuprovisjonid ja riskivarad vähenevad.²

Arvestades praeguse kapitalipuhvri taset ja kapitaliseerituse paranemise väljavaadet, ei avalda nn Basel III kapitaliregulatsiooni rakendamise kaasnep kapitalinõuete karmistamine lähiaastail kodumaiste pankade ja Eestis tegutsevate välispankade tütarpankade laenuandmisvõimele otsest suurt mõju. Kõik Eestis tegutsevad pangad suutsid 2019. aastast täies ulatuses kehtima hakkavaid Basel III miinimumnõudeid (kapitali adekvaatsuse nõue 10,5% ja esmaste omavahendite nõue 8,5%)³ täita juba 2011. aasta I kvartali lõpus. Samas võivad kõrgemad kapitalinõuded mõjutada pankade rahastamiskeskonda laiemalt ning avaldada emapankade kaudu mõju siinsetele laenuitingimustele.

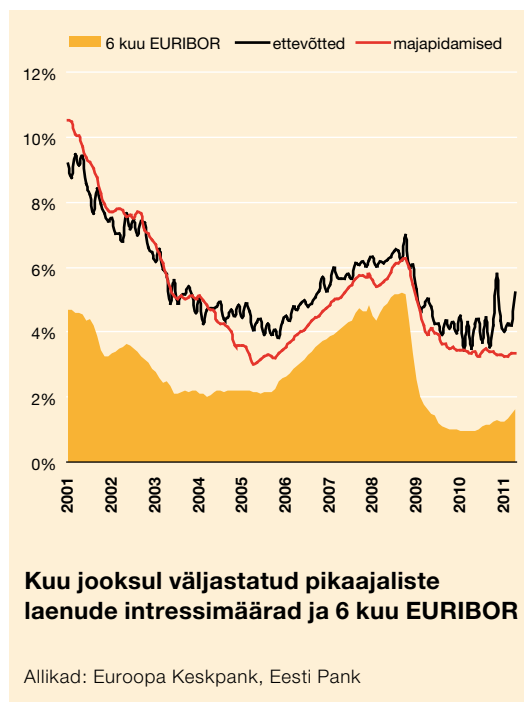
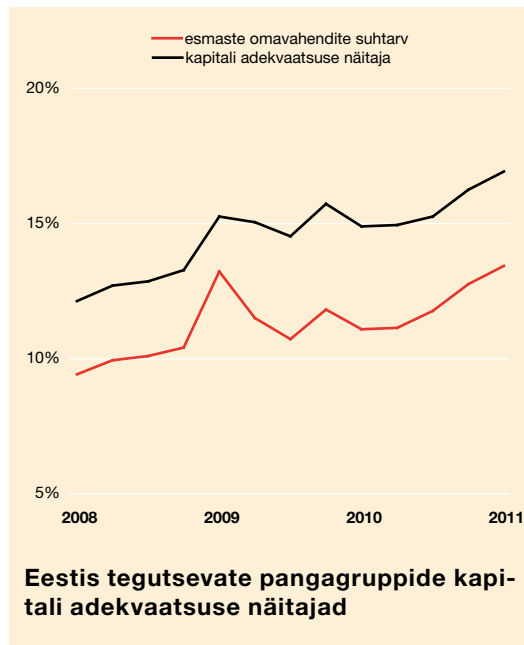
Laenuintressimäärad

Uute laenude intressimäärad on jätkuvalt madalate baasintressimäärade tõttu laenuvõtjate jaoks soodsad. Pikaajaliste laenude intressimäärad on vaatamata globaalse majanduslanguse taustal kasvanud riskimarginaalidele olnud viimase aasta jooksul läbi aegade madalaimal tasemel. Viimastes kvartalites hakkasid baasintressimäärad kerkima, kuid laenuintressimääradesse pole see täiel määral üle kandunud.

Majapidamiste eluasemelaenude hinnastamine meenutab üha enam laenumahu kiire kasvu perioodi. Väljastatud eluasemelaenude riskipremiad on erinevatel klientidel sarnasemad kui möödunud paaril aastal, kuigi mitte nii kontsentreeritud nagu 2006.–2008. aastal.

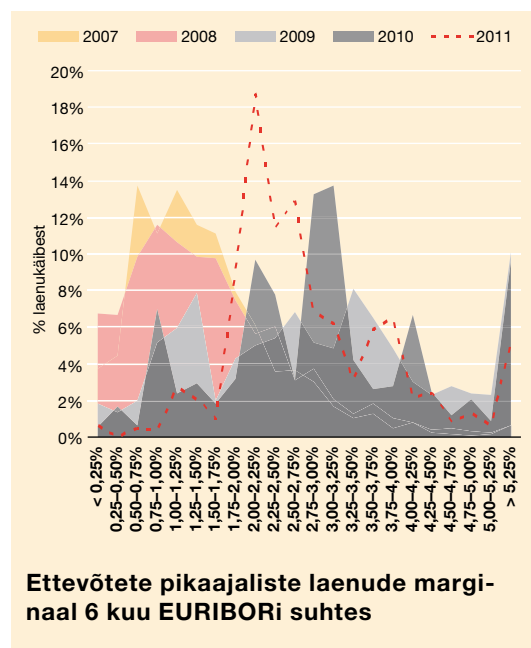
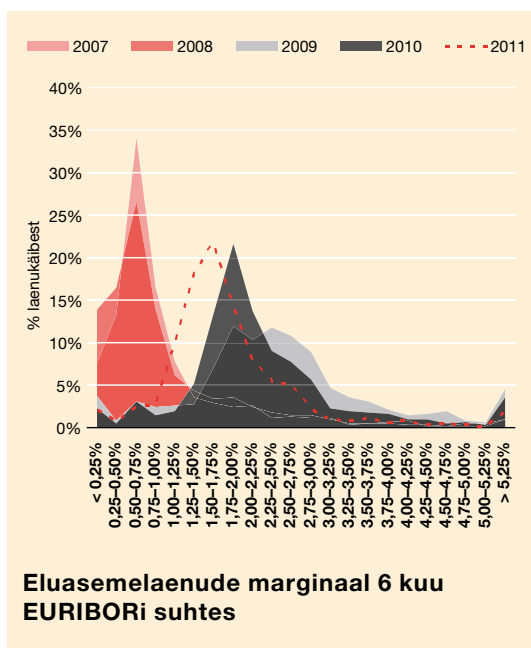
² Vt Finantsstabiilsuse Ülevaade nr 1/2011.

³ Mõlemad nõuded sisaldavad 2,5% suurust kapitali säilitamise puhvrit. Samas võib sõltuvalt majandusüklis lisanduda vastutsükiline lisakapitalinõue, mis võib olla 0,0–2,5% või kõrgem.

Kuu jooksul väljastatud pikaajaliste laenude intressimäärad ja 6 kuu EURIBOR

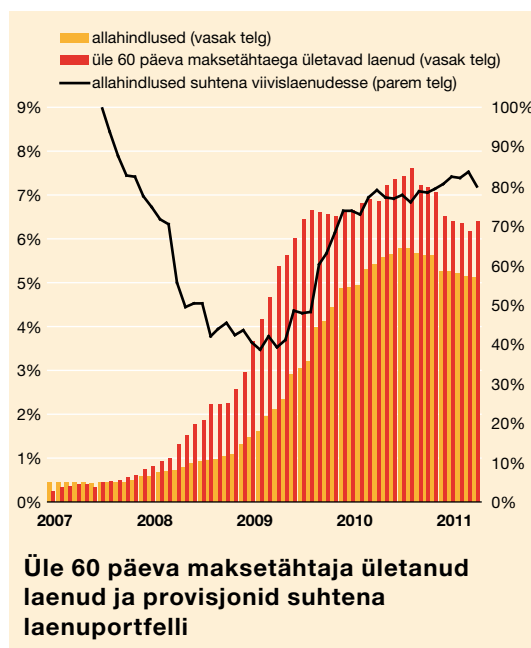
Allikad: Euroopa Keskpank, Eesti Pank

viitavad jätkuvalt ettevõtete suuremale eristamisele nende riski alusel, mida näitab marginaalide suhteliselt lai skaala 2011. aastal. Võrreldes möödunud aastaga on marginaalide erinevused siiski mõnevõrra vähenenud ning ka keskmine marginaal on madalam, mis peegeldab ettevõtete mõnevõrra soodsamaid laenutingimusi.

Muud laenu pakumist mõjutavad tegurid

Laenumakseprobleemide kuhjumine majanduslanguse ajal mõjutas oluliselt pankade riskikartlikkust ning kuni 2010. aasta keskpaigani oli pankade tegevuse põhifookus suunatud olemasoleva laenu portfelli haldamisele. Kuigi pankade laenu portfelli kvaliteet on alates 2010. aasta sügisest paranenud, püsib **probleemlaenu tase** endiselt kõrge. Kuna nii pikemat aega maksetähtaega ületanud kui ka restruktureeritud laenu on kaetud piisavate provisjonidega, siis ei sea realiseerunud krediidirisk suuri piiranguid väljastatavale laenu mahule. Samas peaks probleemlaenu tase ja ajalugu mõjutama riskihinnanguid uute laenu andmisel, mis lähiaastail väljendub eeldatavasti

languseelse ajaga võrreldes kõrgemas intressimarginaalis. Lisaks mõjutab problemlaenu tase laenuportfelli amortiseerumise kiirust, kuna lootusetute laenu bilansist väljakandmisel võib olla suhteliselt pikk viitaeg. Hinnanguliselt võib pankade laenuportfell 2011.-2012. aastal sellest tulenevalt väheneda 2–3% võrra.

Konkurents laenuturul on alates 2010. aastast suurenenud, mida näitavad intressimarginaalide kitsam vahemik ja pankade endi hinnangud laenuturu toimimise kohta (vt lisa 1 „Pankade laenutegevuse uuringu tulemused I kvartalis 2011“). Tihedamat konkurentsi on pangad täheldanud eelkõige suurettevõtete laenuturul, ent 2011. aasta I kvartalis suurenes konkurents ka eraisikutele ning väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele laenu pakkumisel. Eraisikud on ettevõtetele võrreldes ühtlasem laenuvõtjate grupp ning seetõttu on konkurentsivõime nende puhul selgemini hoomatavad. Konkurentsi suurenemine kajastub eluasemelaenu marginaalide languses ja ühtlustumises pankade vahel. Alates 2010. aasta teisest poolest on pankade turuosad uute eluasemelaenu pakkumisel eelmise kahe aastaga võrreldes ühtlasemalt jaotunud.

Pärast viie aasta möödumist alustasid pangad 2011. aasta kevadel uute laenuklendi võitmiseks taas eluasemelaenu ja autoliisingu kampaaniatega, mis väljendab pankade valmisolekut laenumahtu suurendada. Kuigi kampaaniate põhieesmärk on kindlustada tugev kliendibaas (nt soodsamad kodukindlustuse või krediitkaardi pakkumised), kaasneb nendega ka laenuitingimuste mõningane leevenemine, eelkõige intressimarginaalide alanemine.

Lisa 1. Pankade laenu-tegevuse uuringu tulemused 2011. aasta I kvartalis

Eurosüsteemi pankade laenu-tegevuse uuring (*Bank Lending Survey*) annab ülevaate laenu-standardites ja -nõudluses juba toimunud ning lähitulevikus oodatavate muutuste kohta. Uuring viiakse läbi kord kvartalis ning selle tulemused kajastavad kvartali viimase kuu seisuga. 2011. aasta I kvartali uuringust võttis osa neli suuremat Eestis tegutsevat krediidi-asutust.

Uuringu tulemused näitasid **euroala ettevõtete laenu-standardite mõningast karmistumist 2011. aasta I kvartalis**. See tulenes osa pankade raskendatud ligipääsust rahaturgudele ja halvenenud likviidsuspositsioonist. **Eestis tegutsevate pankade** ettevõtlussektori laenu-standardid üldiselt ei muutunud. Mõnevõrra on leevenenud suurettevõtete laenu-standardid. Laenu-standardite leevenemist on soodustanud ettevõtete paranenud tegevuskeskkond, pankade jätkuvalt tugev konkurents ning nende kapitali- ja likviidsuspositsioon. Laenu-tingimustest on alanenud laenu-marginaalid. Mõnevõrra on vähenenud pankade mitteintressimäärapõhised tasud ning suurenenud suurettevõtete krediidi-liini maht.

Majapidamiste laenu-standardite karmistumine euroalal on seotud pankade suurenenud rahastamiskuludega ja bilansist tulenevate piirangutega. Halvenenud riskitaju euroalal tõstis intressimarginaale samuti. Eesti pankade hinnangul on riskid siiski vähenenud ja **Eesti majapidamistele** väljastavate laenu-de standardid on konkurentsi survele mõnevõrra leevenenud, kuigi on ka vastupidiseid näiteid. Eesti laenu-turul keskmiselt on laenu-standardid jäänud siiski suhteliselt muutumatuks. Paljud eluasemelaenu tingimused on aga leevenenud. Üks pank on intressimarginaale alandanud koguni märkimisväärselt ning pooled pangad on vähendanud laenu ja tagatisvara suhtarvu (LTV) nõuet. Tarbimislauende tingimused I kvartalis ei muutunud.

Euroalal karmistatakse ettevõtete ja majapidamiste laenu-standardideid eeldatavasti ka 2011. aasta II kvartalis. Eestis ei kavatse enamik pankasid siiski üldiseid laenu-standardideid muuta. Mõnevõrra võivad leeveneda ettevõtete pikaajaliste laenu-de standardid. Üks pank kavatseb ka eluasemelaenu-de standardeid leevendada.

Ettevõtete laenu-nõudlus on kogu euroalal üldiselt suurenenud, mida on positiivselt mõjutanud nii varude ja käibekapitali kui ka põhivarainvesteeringute rahastamise vajadus. Eestis on kosunud eelkõige lühiajaliste laenu-de nõudlus, üle poolte vastanutest märkisid ka väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete aktiivsemat laenu-võtmist.

Majapidamiste eluasemelaenu-de nõudlus on Eesti turul keskmiselt jäänud samaks, tarbimislauende nõudlus on taas mõnevõrra vähenenud. Eluasemelaenu nõudlust toetavad eluasemeturu paranenud väljavaade ja majapidamiste suurem kindlustunne, kuid nõudlust pärsvad eluasemega mitteseotud tarbimiskulutused, säästud ja laenu-mine teistelt pankadelt. Tarbimis- ja muude laenu-de nõudlust on vähendanud majapidamiste säästude kasutamine alternatiivse rahastamisallikana.

2011. aasta II kvartalis on kogu euroalal oodata ettevõtlussektori laenu-nõudluse suurenemist. Eestis tegutsevad pangad prognoosivad eelkõige väikeste ja keskmise suurusega ettevõtete laenu-nõudluse kasvu. Pooled pangad eeldavad, et majapidamiste laenu-nõudlus tõuseb nii eluaseme- kui ka tarbimislauende puhul.¹

¹ Hooajalisi tegureid arvestamata.